

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1376454/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הראשון לציון הרב יצחק יוסף, הרב מיכאל עמוס, הרב עידו שחר

המערער: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אייל גבע וטו"ר דוד חסן)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד יהודית מייזלס ועו"ד חופית בן עזרא)

הנדון: חיוב גט בשל התרשמות שהצדדים אינם רוצים זה בזה ושטענת שלום הבית היא מהשפה ולחוץ ולמרות נכונות האיש לגרש אם ייענו דרישותיו בעניין הילדים; פסיקה ללא 'סיכומים'

פסק דין

לפנינו ערעורים על שני פסקי דין של בית הדין האזורי בפתח תקווה. פסקי הדין נתנו בהפרש של כמה חודשים. בפסק הדין הראשון שניתן ביום ט"ז באייר התשפ"ב (17.5.2022) נדחתה תביעת שלום הבית של האיש. בפסק הדין השני שניתן ביום ג' בכסלו התשפ"ג (27.11.2022) התקבלה תביעת הגירושין של האישה, והאיש חויב לתת לה את גיטה לאלתר.

רקע כללי ותמצית ההליכים המשפטיים

הצדדים נשואים כדת משה וישראל מאלול תשע"ה (ספטמבר 2015), נישואין ראשוניים לשניהם. מנישואיהם נולדו להם שני ילדים: [א'], יליד סיוון תשע"ו (יולי 2016), ו[ב'], יליד אדר ב' תשע"ט (מרץ 2019).

ההליכים בין הצדדים החלו בחודש אדר ב' תשע"ט (אפריל 2019), עת הגיש האיש בקשה ליישוב סכסוך לבית הדין הרבני. בסיוון תשע"ט (יוני 2019) עזבה האישה את דירת הצדדים בפתח תקווה ועברה להתגורר בבית הוריה ב[ע']. בחודש יולי 2020 שכרה האישה דירה ב[ע'] ועברה להתגורר שם עם הילדים. במחצית הראשונה של שנת הפירוד, האישה הגישה לבית המשפט לענייני משפחה תביעה ובקשות לסעדים זמניים בענייני הרכוש. האיש, מאידך גיסא, נמנע מכל פעולה משפטית, על אף זעמו על האישה שהרחיקה אותו מילדיו. בח' בשבט תש"ף (3.2.2020) חתמו הצדדים על הסכם שלום בית שאמור היה להיות מאושר בבית המשפט לענייני משפחה. אולם כמה ימים לאחר מכן, סבלנותו של האיש פקעה, והוא פנה לבית המשפט והגיש בקשה להשבת הילדים ולסעדים נוספים. בית המשפט מינה מומחה, ד"ר ד' גוטליב ממכון שינוי, שהגיש בחודש ספטמבר 2020 חוות דעת שמתארת בצורה אותנטית את מערכת היחסים בין הצדדים, ומצבם של הילדים.

המומחה מתאר את הצדדים, ואת גישתם לשאלת מקום המגורים. לדבריו, שני הצדדים אינם נכונים לפשרה ועומדים על דעתם. כל אחד מכוון אחר. האיש מאמין שהמשבר בין הצדדים פתיר, משוכנע שהאישה כלל אינה רוצה בגירושין, אלא שמקורביה רוצים בהם, ומצפה לחזרתה לשלום

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית. האישה חפצה בגירושין ומשוכנעת שחזרה לפתח תקווה תפגע קשות בילדים. המומחה המליץ על אחת משתי חלופות: חזרת הילדים לאזור המרכז; או המשך מגורים ב[ע'], ושהייה בשלושה מתוך ארבעה סופי שבוע ארוכים אצל האב. המומחה גם הביע דעתו שהחשת הליך הגירושין בין הצדדים תסייע לילדים. לפי הבנתו, ציפיית האיש לשקם את היחסים עם האישה מלמדת בעיקר על האיש שאינו מסוגל להשלים עם משהו שאינו תואם את ציפיותיו.

בדיון שהתקיים בבית המשפט בחודש פברואר 2021 נחקר המומחה ארוכות על חוות דעת זו, ועל חוות דעת משלימות שהגיש לבית המשפט. כמה חודשים לאחר מכן, החליט האיש לעקור ממרכז הארץ ולעבור להתגורר ב[ע'] בסמיכות לאישה וילדים. בעקבות המעבר, החלו הצדדים לקיים הורות משותפת על ילדיהם.

בחודש כסלו התשפ"ב (נובמבר 2021) הגישה האישה את תביעת הגירושין לבית הדין הרבני האזורי.

בכתב התביעה האישה מגוללת את סיפור חייה עם האיש וטוענת נגדו טענות קשות על אלימות מילולית וכלכלית, התעלמות ממנה, מצרכיה וממצוקותיה, התכחשות לאבהותו על הבן [ב'] ודרישה מעליבה לבצע בדיקת רקמות ועוד, שגרמו לה להימלט עם ילדיה לבית הוריה ב[ע']. האישה טוענת שהאיש רוצה בגירושין לפחות כמוה, והוא דחק בה לעבור לבית הוריה, וכל דיבורי שלום הבית הם מהשפה ולחוץ. האישה מציינת את העובדה שבמשך שנה האיש לא עשה דבר כדי לקרב את האישה אליו או להתקרב אליה, ורק במענה לתביעותיה הגיש האיש, שנה לאחר הפירוד, את תביעותיו לבית המשפט. האישה מפנה לדברים קשים שכתב המומחה בחוות דעתו על אופיו של האיש, נוקשותו וכוחניותו כלפי האישה.

בכתב ההגנה האיש מספר סיפור שונה בתכלית, על חיי נישואין רצופים בגילויי חיבה, תמיכה וסיוע מצידו לאישה ומעורבות רבה שלו בטיפול ובגידול הילדים. האישה מאיך גיסא הייתה עולבת באיש, לדבריו, צועקת עליו ומכנה אותו בשמות גנאי, מתחמקת ממטלות, מעלימה ממנו מידע על מצבה הרפואי ומענישה אותו בשתיקות ארוכות. לדבריו, האישה עזבה את דירת הצדדים עם שני פעוטות ללא כל הצדקה, וזמן קצר לאחר מכן הצדדים החלו בטיפול זוגי שהניב טיוטה של הסכם שלום בית שנערך בחודש פברואר 2020 וצורף לתיק. האיש מדגיש שמעולם לא הסכים לפירוד שהאישה יצרה ופעל בכל דרך להשיב את האישה והקטינים לפתח תקווה. האיש מצייין גם שכאשר התרה באישה שינקוט בהליכים כדי להשיב את הילדים לפתח תקווה, האישה השיבה שהליכים אלו יפגעו בניסיון שלום הבית שעליו עמלו הצדדים.

בשלהי חודש ניסן התשפ"ב (ראשית מאי 2022) הגיש האיש תביעה לשלום בית.

עקב אילוצים שונים של הצדדים, הדיון הראשון בשתי התביעות התקיים ביום ג' באייר התשפ"ב (4.5.2022).

הדיון התקיים במעמד הצדדים ובאי כוחם. האישה שבה על טענותיה בכתב התביעה ואישרה שבתקופה שבה התגוררו יחד הצדדים פנו לשני מטפלים זוגיים וגם לאחר הפירוד עשו ניסיון לשלום בית, שלא צלח. האישה גם אישרה שחתמה על הסכם שלום בית שבעיניה הוא הסכים משפיל שמשליט את האיש על סדר היום שלה ועל התנהלותה הכלכלית, אך גם זה לא הועיל, והצדדים לא חזרו לשלום בית. האיש אישר שמצב היחסים בין הצדדים לא טוב, אך טען שאפשר לתקנם בסיוע של איש מקצוע. האיש ציין שלאחר הפירוד הצדדים היו בטיפול שנמשך תשעה חודשים אצל יועצת נישואין. אולם לא הייתה מחלוקת שבתקופה האחרונה היחסים בין הצדדים הסלימו, האיש הזמין כמה פעמים את המשטרה – לדבריו, בעקבות הפרות של זמני השהות. מבין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שיטי דבריו של בא כוח האיש ניכר שהאיש הבין ששלוש בית אינו ישים, ובקשתו שבית הדין ימנה יועץ נועדה לשקם את היחסים בין הצדדים, יחד או לחוד, ולחזק את ההורות המשותפת ושיתוף הפעולה בין הצדדים בעניין הילדים. באת כוח האישה טענה בדיון שההסכם המדובר מעולם לא נחתם בידי האישה ושהמסמך שהוצג בפני בית הדין הוא טיוטה שהועברה בין הצדדים במסגרת משאומתן שלא על מנת להציגה בפני ערכאות. באשר למצב היחסים בין הצדדים טענה ש'חדשים לבקרים' האיש מגיש כנגד האישה תלונות למשטרה ומנהל בבית המשפט לענייני משפחה הליך אגרסיבי בעניין הילדים, שכלל חמש בקשות רשות ערעור במשך שנה. באת כוח האישה ציינה שעל פי דבריו הידועים של הגר"ח פלאג'י במקרה של פירוד מתמשך בית הדין אינו מקדם שלום בית.

בסוף הדיון בית הדין שאל את האיש "אם האישה תעמוד על דעתה ולא תסכים לשלום בית, האם תסכים לתת לה את גיטה? ובא כוחו השיב שישקול את הדבר. ומייד אמר: "אם היא רוצה גט, צריך לכבד את רצונו בעניין אחר." באת כוח האישה התקוממה על כך וטענה שמדובר בסחטנות. הדיון הסתיים בהמלצה לבאי כוח הצדדים לבוא בדברים.

השיח לא צלח, וביום ט"ז באייר התשפ"ב (17.5.2022) נתן בית הדין את פסק דינו הדוחה את תביעת שלום הבית של האיש. זה עיקרו:

לאחר שמיעת טענות הצדדים ועיון בחומר שבתיק, בית הדין סבור כי אין מקום לכינון שלום בית עקב עמדתה הנחרצת של האישה. במסגרת זו של תיק לשלום בית לא ניכנס לצידוק עזיבת האישה את הבית ולעילות הגירושין הכרוכות בעזיבה זו. אלה אמורים להתברר במסגרת תביעת הגירושין שהגישה האישה אלא אם כן תתגבש הסכמה לגירושין.

אשר להצגת המסרונים בחודש מרץ 2020 המלמדים על געגועיה של האישה לבעל ורצונה לחזור אליו – הדבר לא רלוונטי מכמה טעמים: מה שקובע הוא רצונה העכשווי של האישה ומערכת היחסים שביניהם בתקופה האחרונה. כבר חלפו כשלוש שנים של פירוד ולמרות הייעוץ הזוגי הארוך של הצדדים בסוף שנת 2019 הסכסוך ביניהם נותר בעינו, וכפי הנראה אף החרף בעקבות המאבק המשפטי שלהם בבית המשפט – בסוגיית העתקת מקום המגורים ל[ע']. כך המציאות הנוכחית היא הקובעת, והתרשמותו של בית הדין בדיון האחרון הייתה כי אין כל סיכוי לכינון שלום בית. בית הדין הביע עמדה זו בדיון וניסה לשכנע את הבעל לערוך את הגירושין מתוך הסכמה (ראו פרוטוקול הדיון שורות 51; 119).

בנוסף לכך לא ניתן להסיק מסקנות מתכתובת שנערכה בעיצומו של הליך ייעוץ וגישור, שמטבע הדברים הליך הגישור וזמן הפירוד עשויים לגרום להצפת רגשות רגועים מסוימים שקשה להסתמך עליהם, וכאמור, המשך החיים של הצדדים רק מראים על ניתוק פירוד וסכסוך הצופה פני גירושין ולא שלום בית.

בסיכומו של דבר, יש לדחות את תביעת שלום הבית של הבעל, ומזכירות בית הדין תסגור את התיק היום.

התרשמות בית הדין כעולה מפסק הדין היא, שאכן הייתה נכונות מצד האישה לחזור לחיי שלום, והיה שיתוף פעולה מצידה בהליך של יעוץ נישואין שקירב בין הצדדים, על אף התנהגותו של האיש בתקופה שבה הצדדים התגוררו יחד. אך נכונות זו נשחקה ונדרסה תחת המאבקים המשפטיים האגרסיביים שהצדדים ניהלו. ונכון למועד הדיון, האישה רצתה בכל מאודה להתגרש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאחר פסק הדין בתביעת שלום הבית, בית הדין קיים כמה דיונים בתביעת הגירושין. הדיון הראשון התקיים ביום י"ג בתמוז התשפ"ב (12.7.2022). האיש הופיע בלי ייצוג, ומסר לבית הדין כי הגיש ערעור על פסק הדין, ושב על כמה מהטענות שטען בעבר.

דיון חקירות התקיים ביום ג' בכסלו התשפ"ג (27.11.2022). הדיון התקיים בפני הרכב שונה שכלל את חבר בית הדין הרב ד' בר שלטון. בפתח הדיון אישרה באת כוח האישה שאם האיש יסכים לתת לאישה את גיטה, היא לא תעמוד על תביעת הכתובה. בא כוח האיש אישר ששבוע קודם לכן הצדדים היו בגישור ארוך אצל שופט בדימוס, ונותרו הרבה דברים פתוחים. באותה נשימה טען שהצדדים מתדיינים לשם השגת שלום בית, שבית הדין כבר קבע שהוא לא מעשי. האיש שב ואמר דברים דומים תחת חקירת בית הדין.

החקירות עצמן לא הוסיפו גילויים משמעותיים. מלבד טענת האישה שחתימתה על הסכם שלום הבית זויפה. אולם, תוך כדי חקירת האישה, כאשר בית הדין שאל את האיש מדוע הוא מתעקש על קיום דיון הוכחות שמסב לאישה סבל רב, השיב האיש בשאלה: "מדוע מתעללים בי, מתעקשים שאני לא אראה את הילדים במוצאי שבת?" בית הדין אמר לאיש: "אתה תפסיק לענות אותה והיא תפסיק לענות אותך, תעלה כאן את כל הנושאים שמפריעים לעשות את הגט." האיש השיב: "ביקשתי הסדרי שהות שווים, הם דוחים את זה כל הזמן."

בשלב זה, באי כוח הצדדים שיתפו את בית הדין במצב העניינים בבית המשפט, ובנקודת המחלוקת שנתורה בעניין הלינה במוצאי שבת, בנוסף ללינה בימים שני ורביעי. בא כוח האיש אמר שאם העניין יוסדר האיש ייתן את הגט.

נעתיק קטע מפרוטוקול הדיון שהאיש מקדיש לו חלק נכבד בטיעונו בערעור:

ב"כ הבעל: אני מאוד רוצה שהדברים יסתדרו, היום זה היום הולדת שלי וזו באמת תהיה מתנה טובה. האיש לא סוחר בגט, לא סוחט, יש לו זכויות, כמו הזכויות שלה, ההורות שלו שווה לחופש שלה. את מוצאי שבת הוא יקבל. עוד חוות דעת, עוד דיון, המטרה היא לחסוך בהתדיינות וכאבי לב, אני מבין, תפסת מרובה לא תפסת. אפשר יהיה להגיע להסכמה בעניין הזה, ושלא יהיה חיוב בהוצאות, שלא תהיה כתובה ולא תוספת כתובה. ואין בהסכמה הזו כדי לגרוע בשום טענה לגבי ההמשך, למרות שהכול כתוב, לא מתביישים, תשחררי את הילדים לטובתך ולטובת הילדים, במוצאי שבת.

ב"כ האישה: אני רוצה לומר משהו, קודם-כול הוא לא מסכים, אני שמעתי מה הוא אומר לעורך דין שלו.

בית הדין: אם זה לא יהיה, זו הבעיה שלו לא שלך.

ב"כ האישה: אני רק מסבירה, זה לא אבא רגיל, זה לא סתם, יש תנאים שהמומחה קבע והוא לא עומד בהם, ד"ר גוטליב לא כותב דברים כל כך קשים על אנשים, היא תהיה אמה לא טובה אם תסכים לזה. הוא הלך עד למחוזי והערעור שלו נדחה, אתם לא מכירים את מכלול הבעיה.

בית הדין: אנחנו לא ממליצים. לא אמרתי שזה נכון לתת את הילדים במוצאי שבת, אני לא מכיר את התיק. אני, מתוך הדיון כאן, ומתוך מה שעלה כאן, שיש לו גם איזה תביעה בעניין הילדים, תפסתי את הנקודה הזו וניסיתי לראות אם נוכל לדבר רק על מוצאי שבת [...]

בית הדין: הבעיה כאן זה לא הגט ולא הכתובה, רק הילדים. ברגע שכל צד יפנה לדרכו [...] אנחנו לא עושים סתם דיונים עקרים, הדיון כאן הוא לא על הגט, יש כאן סיבה אחרת שהוא לא נותן את הגט, אנחנו סוגרים את הדיון

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

היום, ניתן החלטה, אתם תראו מה תהיה החלטת בית הדין. ראינו דבר אחד, ואפשר לכתוב את זה באותיות קידוש לבנה, הוא רוצה להתגרש, היא רוצה להתגרש, הבעיה היחידה היא בבית המשפט [...]

בו ביום ניתן פסק דין בתביעת הגירושין. זה עיקרו:

בדיון היום הובהר לבית הדין מעל כל ספק כי נקודת המחלוקת שבין הצדדים נוגעת לקביעת זמני השהות של שני הילדים אצל האב – וליתר דיוק על הוספת תוספת לינה (במוצאי שבת) שהאב חפץ בה, והאם מתנגדת.

נושאי המשמורת והסדרי השהות נידונים בבית המשפט אך ההליך שם מתמשך עוד ועוד, מסיבות שונות, כשכל צד מתחפר בעמדתו ומקדש מלחמה על זכותו ההורית או על טובתם של הילדים, או על שניהם כאחת. כל אחד מנקודת מבטו הצודקת יותר, או הצודקת פחות. זהו שורש הסכסוך ולא אחר!

נמסר לידיעתנו בדיון, שהצדדים ערכו הליך גישור בפני שופט בדימוס, אך כפי הנראה ההסכמה המיוחלת לא הגיעה. שני הצדדים חפצי גירושין הם, וכבר הרחבנו על כך בהחלטה מיום ט"ז באייר התשפ"ב (17.5.22) בהחלטה בה נדחתה טענת שלום הבית של הבעל.

כאמור, כיום שני הצדדים מצהירים בפה מלא כי עם הכרעת עניין הילדים הכול יסתיים. בא כוחו של הבעל אומר כי ההורות של הבעל שווה לחירות של האישה.

בנסיבות אלה, בית הדין מורה על חיוב הבעל בגט, לאלתר.

מצער מאוד שהצדדים לא השכילו להגיע לפתרון מוסכם בנקודת הסדר הלינה השנוי ביניהם במחלוקת. ניתן היה להתפשר מזמן בדבר, אם רק הייתה לצדדים יותר גמישות ופתיחות. הדבר לא אמור להשפיע כי הוא זה לעניין הגט, ובנסיבות אלה יש לראות בשני הצדדים בני זוג המורדים זה על זה שחובה עליהם להתגרש כמבואר ברבינו ירוחם (נתיב כד חלק ח) וכפי המקובל בפסיקות בתי הדין הרבניים.

טענות הצדדים

בכתב הערעור על פסק הדין בתביעת שלום הבית טען האיש בנוסף על האמור לעיל:

א. בית הדין קבע שעמדתה של האישה נחרצת לגירושין לאחר דיון אחד. מצופה היה שבית הדין ימתין עם החלטתו ויאפשר לאישה לשקול ולעבד את הדברים ביישוב הדעת.

ב. בית הדין הזדרז לדחות את תביעת שלום הבית, במקום לדון בתביעה במקביל לתביעת הגירושין של האישה.

ג. האישה לא הוכיחה את טענותיה כנגד האיש, ובית הדין קבע את עמדתו על בסיס דבריה בלבד.

ד. דחיית תביעת שלום בית רק מחמת שבן הזוג המשיב לתביעה נחרץ ברצונו לגירושין מרוקנת מתוכן את התביעה, שבירורה תלוי ברצונו הטוב של המשיב. מצופה מבית הדין שיקיים הליך מלא בתביעת שלום בית כמו בשאר התביעות הבאות לפניו ויקבע בפסק דין אם יש יסוד לתביעה.

ה. בית הדין הולך בפסק דין זה בדרכם של הדיינים שסברו שכאשר אין סיכוי לשלום בית יש להכריז על 'מות הנישואין'.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ו. בית הדין קבע שעמדת האישה נחרצת אף שנוכח שניסיון שלום הבית שנעשה לאחר הפירוד עורר אצל האישה רגשות עזים ומתמשכים כלפי האישה.

בכתב התשובה לערעור על פסק הדין בעניין שלום הבית טענה האישה בנוסף לאמור לעיל:

א. פסק הדין נשוא הערעור לא ניתן רק על סמך עמדתה של האישה אלא על סמך התרשמות בית הדין מהצדדים, ומהמשרב העמוק ביניהם שנגרם כתוצאה מהתנהגותו של האיש בתקופת החיים המשותפים ובתקופת הפירוד.

ב. בית הדין הגדול אינו נוהג להתערב בפסקי דין שמבוססים על התרשמות בית הדין האזורי מן הצדדים.

ג. גם עמדתה הנחרצת של האישה לגירושין היא עילה מספיקה לדחות את תביעת שלום הבית, לאור הפירוד הממושך בין הצדדים ודבריו הידועים של הגר"ח פלאג'י.

ד. האישה הביעה רגשות כלפי האיש לפני כשנתיים במהלך טיפול זוגי שלא צלח, ואין להסיק מהם דבר על מצב היחסים בין הצדדים היום.

ה. פסק הדין ניתן לאחר דיון אחד ממצה שנשמעו בו עמדות הצדדים. ההתרשמות מהצדדים הספיקה לבית הדין שלא נזקק לדיון הוכחות ושמיעת עדים וראיות.

ו. תקנות הדיון אינן מחייבות את בית הדין לקיים דיון הוכחות. הדבר מסור לשיקול דעת בית הדין: אם התרשם מהטענות, עליו לפסוק את הדין לאלתר.

בכתב הערעור על פסק הדין המחייב את האישה לתת לאישה את גיטה טען האיש בנוסף לאמור

לעיל:

א. פסק הדין ניתן ביום הדיון, בחיפזון, מבלי לאפשר לצדדים לסכם את טענותיהם בעל פה או בכתב.

ב. אחד מחברי המותב השתתף בדיון אחד בלבד, ועל סמך מה ששמע באותו דיון הצטרף לפסק דין המחייב את האישה בגט.

ג. בית הדין קבע שהאיש מתנה את הגירושין בתוספת לינה של הילדים במוצאי שבת, על סמך דברים שאמר בא כוח האיש לפרוטוקול, אף שבא כוח האיש כלל לא התכוון לתלות דבר בדבר אלא הביע את תקוותו שהצדדים יגיעו להבנתו, והביע את דעתו באמירה כללית שכשם שלאישה יש זכויות כך לאיש יש זכויות.

ד. האישה לא הסכים עם הדברים המיוחסים לבא כוחו, כמו שאמרה גם בא כוח האישה לפרוטוקול הדיון לאחר ששמעה את דברי בא כוח האיש. וכמו שאמר האיש עצמו בדיון קודם שאחד מחברי המותב לא נטל בו חלק.

ה. בית הדין עשה שימוש בדברים שהאיש אמר במסגרת משאומתן בין הצדדים, שייסכים לסידור גט והאישה תסכים ללינה נוספת במוצאי השבת, וקבע על פי הדברים הללו שהאיש לא רוצה באישה.

ו. גם אם בית הדין השתכנע שיש עילה לחייב את האישה בגט, על פי דברי מהרשד"ם הידועים הוא אינו יכול לכפות עליו להתגרש כאשר יש לאיש דרישה סבירה בתמורה לגט.

בכתב התשובה לערעור של האישה על פסק הדין המחייבו בגט טוענת האישה בנוסף לאמור

לעיל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

א. האיש התעלל באישה במשך השנים, ובתקופה שקדמה להגשת תביעת הגירושין, האיש אף תקף אותה פיזית, והאישה נאלצה להזמין את המשטרה שהרחיקה את האיש מהאישה בצו מניעה.

ב. שכנים ומכרים של הצדדים שהיו עדים לאלימותו הקשה של האיש כנגד האישה נאלצו להתערב כדי למנוע אסון.

ג. על פי הפסיקה אלימות פיזית ואף מילולית היא עילה לחיוב האיש בגט.

ד. האישה מואסת באיש מאיסות מוחלטת באמתלא מבוררת, וזו לכשעצמה עילה לחיובו בגט.

ה. סיכומים בעל פה ובכתב אינם נחוצים כאשר בית הדין קיבל את התרשמותו מטענות הצדדים.

בדיון שהתקיים לפנינו ביום ט"ו בטבת התשפ"ג (8.1.2023) הופיעו הצדדים ובאי כוחם וטענו בהרחבה לפרוטוקול הדיון. ברובד העובדתי כמעט לא נוסף דבר על מה שנכתב בערעור. ברובד המשפטי נדרש בא כוח האיש להשיב כיצד נפגעה זכותו הדיונית של מרשו עקב נתינת בית הדין האזורי את פסק הדין מבלי הוראה על הגשת סיכומים. בא כוח האיש טען שסיכומים שהיו נערכים על ידו או על ידי בא כוחו הקודם של האיש היו מבהירים לבית הדין את התמונה, הם ברובד העובדתי והן ברובד המשפטי הלכתי.

בית הדין העיר שפסק הדין נשוא הערעור ממוקד מאוד בעילה של מרידה הדדית שתלויה בעיקר בהתרשמות בית הדין באותו מעמד. התרשמות המבוססת על היכרות ארוכה עם הצדדים במשך ארבעה דיונים שכללו דיון שבו נחקרה האישה ארוכות על ידי האיש. התבססות על עילה זו, שכבר דשו בה רבים בפסקי הדין במאמרים ובחיבורים שונים, מקשה עד מאוד על בעל דין שמנסה לתקוף הלכתית את פסק הדין שמחייב בגט בעילה זו.

דיון

נדון תחילה בערעורו של האיש על פסק הדין הדוחה את תביעת שלום הבית.

האיש טען מתחילת ההליכים שרצונו בשלום בית וגם האישה מעוניינת בכך אלא שהיא מושפעת מגורמים זרים. האיש הציג לראיה תמלול של 12 שתיים-עשרה שיחות טלפון בין הצדדים מחודשים מרץ – אפריל 2020 שבהן האישה מביעה רגשות וגעגוע כלפיו ורצון חד-משמעי לחזור ולחיות איתו, לקיים איתו יחסי אישות ולהרחיב את המשפחה. בשיחה האישה מתארת בחיוב מפגש שהתקיים ביניהם שבעה חודשים לאחר הפירוד שכלל יחסי אישות. כמו כן צירף האיש התכתבות בין הצדדים מחודש דצמבר 2019 שבו הוא מתרה באישה שייאלץ לפנות לערכאות אם לא תשיב את הילדים לפתח תקווה והאישה משיבה שהצדדים נמצאים בעיצומו של הליך טיפולי והתכתבות נוספת מחודש פברואר 2020 שבה מציע האיש לאישה לחזור לדירת המגורים בפתח תקווה ושהוא עצמו יעזוב את הדירה ויעבור לדירה אחרת.

האישה מצדה הציגה תמלול של שיחה מתקופת המגורים המשותפים שבה נשמע האיש מקלל ומשפיל אותה ודוחק בה לעזוב את הדירה ולנסוע לבית הוריה ב[ע']. האיש השיב שמדובר בתמלילים ערוכים ומגמתיים, והראיה שבעיצומו של הפירוד האישה כתבה ואמרה דברים שונים בתכלית.

למעשה גם האישה אישרה שהצדדים פנו לייעוץ זוגי כדי לשקם את יחסיהם ושבזמן הפירוד התקיים משאומתן לשלום בית ונחתם הסכם או טיוטה להסכם שלא הבשילה להסכם מחייב.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדברים שאמרה בשיחות שתומללו מוכיחים שגם לאחר שהאיש הגיש את תביעותיו לבית המשפט הוא לא היה אדם שלילי כל כך בעיניה. ברם מרגע שההליכים החלו להתקדם, המאבק בין הצדדים החריף מאוד, ויחסיהם התדרדרו. האישה עמדה על רצונה להתגרש הן בפני בית המשפט והן בפני המומחה שמונה על ידו. האיש, מאידך גיסא, דבק ברעיון שלום הבית גם כאשר הרעיון היה נראה מנותק מהמציאות, לפחות לדעתו של המומחה שקיבל רושם שלילי על תפיסת המציאות של האיש ועל יחסו לאישה כתוצאה מתפיסה זו. האיש טען בכתב ההגנה שהמומחה נגוע בניגוד עניינים.

הרושם הכללי המצטבר מן התיק הוא שהצדדים אינם יכולים לדור יחדיו בכפיפה אחת, ומתקשים לנהל שיח וקל-יחומר מאבק בצורה מתורבתת. העובדה היא שהפירוד היטיב איתם וגרם להם להתקרב ולשקול לשקם את היחסים, אך ברגע שנפתחה בין הצדדים חזית בבית המשפט הרצון הטוב נמוג, והחל מאבק אגרסיבי שהלך והסלים. מעברו של האיש ל[ע' ותחילתה של הורות משותפת, שביכולתם לשקם יחסים מעורערים, החריפו עוד יותר את יחסי הצדדים שהגיעו עד כדי הזמנת משטרה על ידי האיש וצו מניעה שהוציאה משטרת ישראל כנגד האיש לבקשת האישה.

נכוחים הם דבריו של המומחה שתיאר את שני הצדדים באור חיובי בסך הכול, כאנשים וכהורים, אך לא כבני זוג. את האיש תיאר כבעל תפיסות נוקשות ביחס לאישה ולתפקידה כאם ורעיה, תפיסות המקשות מאוד על חיי היום-יום בשגרה וקל-יחומר בזמן משבר ומאבק משפטי.

האיש טען בכתב הערעור ובדיון שבית הדין ביסס את פסק הדין הדוחה את תביעת שלום הבית אך ורק על עמדתה הנחרצת של האישה, שבית הדין יכול וצריך היה לפעול לשנותה. מי שקורא את כתב הערעור עשוי לחשוב שמדובר היה במשבר זמני שיחלוף. אך מי שמעיין בתיק מראשיתו מבין שמדובר בקושי אמיתי של הצדדים לחיות יחד, עוד לפני הפירוד ומה שאירע בעקבותיו, קושי שיסודו ביחס נוקשה של האיש לאישה שבא לידי ביטוי בתקופת הנישואין, ובמסגרת ההליכים המשפטיים. העובדה שהאישה נתנה הזדמנות לשיקום היחסים אינה מוכיחה שלא הייתה בעיה, אלא שהאישה חשבה שניתן להתגבר עליה עד שהצדדים נפגשו בבית המשפט.

נציין בהקשר זה שהסכם שלום הבית נחתם כמה ימים לפני שהאיש הגיש את בקשותיו לבית המשפט. עובדה זו מבססת את טענת האישה שהסכם שלום הבית נחתם במסגרת משאומתן, אך לא היה עובר לביצוע. לא הייתה גם הסכמה של הצדדים להגישו לבית המשפט כי לו הייתה הסכמה כזו, האיש לא היה נחפז להגיש את בקשותיו והיה ממתין לראות איך ייפול דבר.

ביחס להליך שהתקיים בבית הדין טען האיש שלא התקיים דיון ממצה בתביעת שלום הבית. לדעתו, גם בית דין שמתרשם שעמדתה של האישה נחרצת לגירושין צריך לקיים הליך ממצה בתביעת שלום הבית שבו ייקבע מי אחראי לכישלון שלום הבית.

ואכן במקום שיש נפקא מינה מקביעת האחריות לכישלון שלום הבית, נכון וראוי לקיים הליך זה, גם כשלא מתקיים במקביל דיון בתביעת גירושין. אך כאשר אין שום נפקא מינה מקביעת האחריות לכישלון שלום הבית, כמו בנדון דידן שבו האישה לא תבעה כתובה ואף הסכימה לוותר עליה בכפוף לקבלת גיטה. ולא תבעה מזונות אישה או מדור ייחודי, איזה טעם יש לקיים הליך שיסתיים בפסק דין הצהרתי שאין לו שום נפקא מינה?

למעשה, ברור לכול, שהדיון בתביעת שלום הבית לא נועד להשיב את הצדדים לשלום בית אלא לבסס את טענת האיש שככל שהדבר היה תלוי בו, הצדדים היו חוזרים לחיי שלום, ומשכך לא הייתה עילה לחייבו בגט.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להלן נדון בערעורו של האיש על פסק הדין המחייבו לתת לאישה את גיטה. נציין כבר כעת שלאור מה שנכתב לעיל בעניין חוסר הסיכוי לשלום בית, קבלת הערעור בעניין חיוב האיש בגט, לא תוביל לשיקום היחסים בין הצדדים אלא תובילם מן הסתם בחזרה לחדרי הגישור והמשא-ומתן כאשר ידו של האיש תהיה על העליונה.

ובעניין פסק הדין המחייב את האיש בגט:

העילה שבית הדין סמך עליה היא שהצדדים מורדים זה על זה. אף שהאיש דבק בתביעת שלום הבית שנדחתה בית הדין התרשם באותו מעמד כי האיש איבד עניין באישה וכי דיבורי שלום הבית נועדו רק לשפר עמדות במשאומתן בין הצדדים.

קביעה שבני זוג מורדים זה בזה נבחנת ביחס לכל בן זוג בנפרד. החלטה נחרצת של אחד מבני הזוג להתגרש אינה קובעת דבר ביחס לעמדתו של בן הזוג השני שיכול לרצות בשלום בית באמת ובתמים. המבחן שנקבע בפסקי הדין למרידה, בלשונו הזהב של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (בפסק דין שניתן בבית הדין הגדול ופורסם בפסקי דין רבניים חלק ז עמ' 111 ואילך) העוסק באישה המסרבת לקבל את גיטה, הוא: "לא נשאר לאשה שום יחס חיובי כלפי בעלה, ולא קיים עוד אצלה כל קשר נפשי אליו, ואינה מעוניינת בבעלה בתור שכזה כלל".

במצב כזה, כשבית הדין משתכנע שסירובה של האישה להתגרש הוא מחמת "נקמנות גרידא בבחינת 'תמות נפשי עם פלישתים'", האישה תיחשב מורדת אף שהיא תובעת שלום בית בכל פה.

דברי הגרי"ש אלישיב נאמרו ונשנו בפסקי דין רבים. הפרשנות הנ"ל בדבריו מוכחת מתוך הדברים, ומבוארת היטב בפסק דין שניתן בבית הדין הגדול מפי כתבו של הגר"מ אליהו זצ"ל (פורסם בפסקי דין רבניים חלק ט עמ' 200 ואילך). הדברים נאמרו על אישה מורדת, והוא הדין והוא הטעם באיש מורד שפיו וליבו אינם שווים.

ונדגיש שלצורך קביעת מצב של מרידה לא די שהאיש או האישה מבינים שאין מנוס מגירושין או מסכימים לגירושין בתנאים מסוימים. בית הדין צריך להשתכנע שאין לאיש ולאישה שום עניין זה בזו ולהפך והם כמו שני זרים. אבל כאשר בן זוג אחד רוצה בכך הזוג האחר, גם אם יש לו טענות כלפיו או דרישות שונות, אין כאן מצב של מרידה. וכך כאשר בן זוג מבין שאין מנוס מגירושין ומתנה את הגירושין בקבלת עמדתו בעניינים שונים, אין כאן מצב של מרידה, ודאי לא מרידה הדדית, שתיקבע רק כאשר בני הזוג איבדו עניין זה בזה.

בנדון דידן השתלשלות האירועים שתוארה לעיל בהרחבה הובילה את הצדדים למשכר חריף וחמור ביחסיהם, לא רק כבני זוג אלא אף כהורים ואנשים. הרצון והנכונות להשיב את השלום לביתם נמוגו בעשן שעלה מההליכים המשפטיים. בית הדין האזורי שפגש בצדדים כמה פעמים התרשם באופן בלתי-אמצעי שהן האיש והן האישה כבר אינם מעוניינים זה בזו ושטירת ההליכים בבית הדין היא השגת הישגים בעניינים שאינם נמצאים בתחום סמכותו של בית הדין. בדיון האחרון התברר שמדובר בהישג אחד ויחיד שהאיש מנסה להשיג תמורת הגט.

יצוין שהתנהלות הצדדים בהליכים המשפטיים מוכיחה שעיקר מעינם היה להסדרת ענייני הרכוש והילדים במסגרת ההליכים בבית המשפט. שלום הבית והגירושין עלו על ראש שמחתם רק כאשר ענייני הילדים הגיעו למבוי סתום. הדברים נאמרים בעיקר באשר לאיש שטען שהוא רצה בשלום בית בכל מאודו אך טרח להגיש תביעת שלום בית רק בשלב מתקדם מאוד של ההליכים המשפטיים, כתשובת נגד לתביעת הגירושין של האישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האיש טען שהעלה את הדרישה שיקבל את ילדיו ללינה נוספת במסגרת משאומתן ואין ללמוד מכך דבר. אולם מעיון בפרוטוקול, שחלקים ממנו צוטטו לעיל עולה, שהאיש אמר את אותם דברים במענה לשאלת בית הדין שנשאלה תוך כדי חקירת האישה ועוד קודם לכן.

האיש טען גם שהוא עצמו לא אמר שהוא רוצה בגירושין רק בא כוחו, והוא התנגד לכך, כמו שאמרה באת כוח האישה בדיון. ברם, כאמור, האיש אמר את הדברים בעצמו פעמיים, ורק אחר כך שב בא כוחו ושכלל את ההצעה כשהוא מסביר שהאיש שומר על זכויותיו כשם שהאישה שומרת את זכויותיה.

אם כן, הדיון הוא בשאלה אם ניתן להסיק על פי הדברים שאמר האיש שבאותה עת הוא איבד עניין באישה וכל רצונו הוא להגן על זכויותיו במקרה של גירושין. התרשמות בית הדין האזורי היא, כאמור, שהצדדים מורדים זה בזה, כלומר: הם איבדו עניין זה בזה, וכל דיבורי שלום הבית נאמרים מהשפה ולחוץ.

לאור התהליך הארוך של הרס היחסים בין הצדדים, קביעת בית הדין האזורי שהתרחש מהצדדים באופן בלתי-אמצעי סבירה ומקובלת עלינו.

טיעונים משפטיים והלכתיים

א. שינוי בהרכב בית הדין

האיש טען שיש לבטל את פסק הדין לגירושין בנימוק שהדיין הרב ד' בר שלטון השתתף רק בדיון אחד ולא הכיר את התיק מראשיתו.

טענה זו נדחתה. תקנה ע"א לתקנות הדיון מותירה עניין זה לשיקול דעתו של בית הדין שהרכבו התחלף. בית הדין ציין בתחילת הדיון שחל שינוי בהרכב בית הדין ושהדיין החדש ילמד את התיק ובכל זאת הורה על שמיעת עיקרי הדברים שוב מפי הצדדים ובאי כוחם בדיון ממצה שבמסגרתו נחקרה האישה ארוכות על טענותיו של האיש. את דברי האיש ובא כוחו ששמו את הדגש על ענייני הילדים והוכיחו בכך שרצונו של האיש בגירושין, שמע הדיין החדש לראשונה עם חבריו הדיינים הוותיקים.

ב. התניה של הגירושין בהסכמת האישה לדרישות האיש על פי מהרשד"ם

טענת האיש שעל פי דבריו הידועים של מהרשד"ם הוא רשאי להתנות את מתן הגט בתנאי סביר של תוספת לינה במוצאי שבת, אינה נכונה משתי סיבות. האחת, מפני שהאיש פנה לבית המשפט בעניין זה, בית המשפט קיים דיון ארוך שנמשך כמה שנים ושבמסגרתו הוגשו כמה חוות דעת של מומחה מטעם בית המשפט. והשנייה, מפני שמדובר בענייני ילדים שכתב מהרשד"ם בתשובה אחרת (אבן העזר סימן קכג) ועוד מגדולי הפוסקים שהעיקרון המנחה בהם הוא טובת הילד ולא טובתה של האישה שרוצה את גיטה ומוכנה לוותר לשם כך על דברים שאינם עולים בקנה אחד עם טובתם.

אומנם כן מצאנו בפסק הדין של בית הדין הגדול מיום י"ח בסיוון תשס"ב (פורסם במאגרים המשפטיים) שחשובי הדיינים דנו אם יכול איש להתנות את מתן הגט בדיון מחודש על פי דין תורה בעניינים שהוכרעו בבית המשפט. אולם נדון דידהו לא דמי כלל לנדון דידן.

בפסק הדין שם נדון ערעור על פסק דין של בית הדין האזורי שעיקב ביצוע של פסק דין קודם שנתן ושחייב את האיש לגרש את האישה בנימוק שהיות שהאיש מסכים לגרש את האישה ומתנה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

זאת בהסכמתה לדון מחדש בבית הדין לפי דין תורה בחיובו במזונות ילדים על ידי בית המשפט, והאישה מסרבת לדרישה זו, האיש אינו נחשב 'מעגן' אלא האישה שמסרבת לציית לדין תורה 'מעגנת את עצמה'. במקרה הנדון שם האישה הסכימה לדרישה באופן חלקי, ביחס לחוב המזונות שטרם שולם, וסירבה רק לדרישה לדון בחוב שכבר נגבה מהאיש בסכומים ניכרים. בכל זאת קבע בית הדין שהאיש אינו נקרא מעגן ועיכב את ביצועו של פסק הדין לגירושין.

הערעור נשמע תחילה במותב תלתא בראשות הרב הראשי הגר"א בקשי דורון זצ"ל שעימו היו הדיינים הגר"ש בן שמעון והגר"מ טופיק שליט"א. חברי בית הדין נחלקו בדעתם: הגר"א בקשי דורון סבר שיש לקבל את הערעור ולחייב את האיש לתת את הגט ללא תנאי. הגר"ש בן שמעון סבר שיש להחזיר את התיק לבית הדין האזורי שיעיין מחדש בפסק דינו ויקבע האם נכון לעכב את פסק הדין לגירושין לנוכח הפירוד הממושך בן עשרות שנים בין הצדדים. הגר"מ טופיק סבר שיש לדחות את הערעור.

התיק חזר לבית הדין האזורי שלאחר דין ודברים שב על פסיקתו. התיק חזר לבית הדין הגדול לדיון בהרכב מורחב שקבע נשיא בית הדין הגדול דאז הגר"מ לאו שליט"א – נוספו להרכב המקורי הגר"א שרמן שלט"א והגר"נ גולדברג זצ"ל.

שוב נחלקו הדעות, אך באופן שונה: הגר"א בקשי דורון החזיק בדעתו הראשונה. הגר"א שרמן הצטרף לדעתו בפסק דין מנומק שבו נכתב שדברי הפוסקים שכתבו שניתן להתנות את מתן הגט בתנאים נאמרו בתנאים שהאישה יכולה לעמוד בהם לפי מצבה הכלכלי ולפי מצבה הרגשי והנפשי שמושפע מטבעה ומדרך חינוכה, ודרישת האיש בנדון שם, שהאישה תסכים שבית הדין ידון מחדש בחיוב האיש במזונות, כשהיא מודעת לאפשרות שבית הדין עשוי לחייבה להשיב לאיש סכומים גבוהים מאוד, היא דרישה שהאישה לא יכולה לעמוד בה, וממילא היא אינה 'מעגנת את עצמה' אלא אנוסה לדחות את דרישות האיש. הגר"נ גולדברג הביא את חידושו של הגר"א שרמן ולא סתר את דבריו, אלא כתב שיש לחלק בין תנאי שהבעל מחדש מדעתו לדרישה של הבעל שהאישה תשיב כספים שהאיש חייב לה, דשפיר יש לומר שהאיש יכול לעכב את הגירושין עד שדרישתו תענה. אולם כתב שם דהני מילי במי שמציית לדין ישראל, ובנדון שם האיש עצמו תבע את האישה בערכאות על כספים אחרים, והלכה פסוקה היא בשולחן ערוך חושן משפט (סימן כו סעיף א) שבית דין של ישראל אין נזקקין לו. שוב דן שם גם באופן שהאיש תבע בערכאות כספים אחרים נאמר הדין שבית דין של ישראל אין נזקקין לו, ובמסקנה כתב שיש להשיב את התיק לבית הדין האזורי שיחקור האם האיש הסכים לדון בערכאות על הכספים שהוא תובע את השבתם, ואם התשובה תהיה חיובית אז יש להשיב לאיש חלק מכספו ולסדר את הגט. הגר"מ טופיק הזכיר את דבריו של הגר"א שרמן וכתב שלאור דבריו יש להחזיר את התיק לבית הדין האזורי שיבחן אם אכן האישה אינה יכולה לעמוד בדרישות האיש, ואולי יגיעו לפשרה. הגר"ש בן שמעון חזר על דעתו שיש להחזיר את התיק לבית הדין האזורי שיעיין שוב בהחלטתו. הגר"א בקשי דורון שב וכתב במסקנת פסק הדין כי לאור מה שנאמר בדיון של חשבי הדיינים התחזק בדעתו הקודמת שיש לקבל את הערעור. לבסוף הוחלט בדעת רוב להשיב את התיק לבית הדין האזורי כדעת הגר"ש בן שמעון הגר"נ גולדברג והגר"מ טופיק, אם כי לא ברור מפסק הדין איזה ברור של איזה דיון הוטל על בית הדין האזורי. דעה נוספת שהובאה לפני חברי המותב היא דעתו של הגר"נ פרובר שסבר שאיש יכול לעכב את הגירושין עקב דרישה כספית.

זו תמצית פסק הדין, ומן האמור עולה שחידושו של הגר"א שרמן היה מקובל על רוב חבריו. והגר"נ שהשיג על דבריו מיירי רק באופן שיש תביעה כספית מוצדקת על ידי מי שנזקקין לו לפי דין תורה, דאז יכול האיש לעכב את הגירושין כדי לגבות את כספו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובנדון דידן, פשוט שהאיש אינו רשאי להתנות את חיוב הגט בשינוי הסדרי השהות שנקבעו בבית המשפט בהליך שהחל ביוזמתו והתנהל באופן מקצועי וסדור, בסיוע מומחה, כאשר ברור שגם אם המקרה היה בא לפנינו היינו פועלים באותה צורה. גם אם ישנם הבדלי גישה בין בתי הדין לבתי המשפט, פשוט שהאיש שניהל את כל מאבקי בית המשפט לא יכול לתבוע שבאותו עניין ממש יחל הליך בבית הדין הרבני. בפרט שהאיש כלל לא דרש שבית הדין יעניין מחדש בעניין הילדים על פי דין תורה, אלא השתמש בגט כאמצעי לסחוט דבר שכלל לא ברור שהוא מגיע לו. וגם אם נניח לצורך הדיון שדרישותיו של האיש צודקות, הן בענייני ילדים עסקינן שטובתם עומדת לפני הכול.

ג. חוסר בנימוקים ואיגשת סיכומים

פסק הדין נשוא הערעור קצר מאוד. נראה שבית הדין סבר שלאחר שהתברר שהצדדים מורדים זה על זה אין צורך להאריך בדברים. אולם כאשר אחד מהצדדים זועק שרצונו בשלום בית, מצופה מבית הדין שירחיב קמעא ויסביר מדוע לדעתו הדברים נאמרים מן השפה ולחוץ. מכל מקום, ולאור מה שהורחב ונזכר בפסק דין זה, ברור מדוע בית הדין האזורי השתכנע שאין פיו וליבו של האיש שווים ופסק שהצדדים מורדים זה על זה.

באשר לטענת האיש שבית הדין לא הורה על הגשת סיכומים:

אכן לפי תקנה ע"ו לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים, בסיום ההליך על בית הדין להורות לצדדים לסכם את טענותיהם בעל פה או בכתב. פסיקה ללא סיכומים אפשרית בהסכמת הצדדים בלבד. אם כך לכאורה נפל פגם בקיום הדיון, שלטענת האיש משפיע על תוצאת ההליך כולו.

אולם לאחר העיון לא כך הם פני הדברים. מתרי טעמי תריצי:

האחד, שפסק הדין נשוא הערעור מתבסס על עילה הלכתית אחת לחיוב בגט, שהצדדים מורדים זה על זה, שאין מה להשיב עליה, המבוססת על התרשמות בית הדין מדברי האיש ובא כוחו בדיון האחרון, שגם עליה כמעט לא ניתן להשיג, גם מן הטעם שבעניינים שבעובדה בית דינו סומך על התרשמות בית הדין האזורי המכיר את הצדדים לפני ולפנים. טענות האיש העוסקות בדברים שקרו בעבר הובאו בפסק דין זה בהרחבה, ולא נשמע מפי האיש ובא כוחו בדיון ובכתב הערעור דבר שלא היה גלוי וידוע למי שעניין בחומר שבתיק האזורי. בנסיבות אלו, הפגם שנפל בניהול ההליך אינו משפיע בשום צורה על תוצאתו ואינו מצדיק את התערבות ערכאת הערעור.

השני, שכבר נקבע על ידי בית הדין הגדול בפסק דין מיום ז' בתמוז התש"ף (29.6.2020) (תיק מס' 1168511/3) שאף שמלשון התקנה משמע שהזכות של הצדדים לסכם את טענותיהם היא זכות גמורה של הצדדים שבית הדין אינו יכול 'לדלג' עליה, במקום שאין טעם ותוחלת בהגשת סיכומים, בית הדין אינו חייב להורות על הגשתם. להלן עיקרי הדברים מתוך פסק הדין:

תקנות הדיון אומנם מורות על הגשת סיכומים, אך לדעתנו על התקנות להתפרש לפי תכליתן, ומקום שבו אין טעם ותוחלת בהגשת סיכומים – אין חובה להורות על הגשתם.

דרך משל: פסק דין בהסכמה גם הוא פסק דין, אין הוראה מפורשת בתקנות המחריגה אותו מהתקנות שבעניין הסיכומים. הדעת נותנת אומנם כי כשיש הסכמה מותרים הצדדים על הסיכומים, והתקנות אכן מאפשרות ויתור שכזה, אולם פרשנות דוקנית של לשון התקנות עשויה להביא למסקנה כי נדרשת החלטה מפורשת של בית הדין שתינתן על יסוד הסכמה מפורשת כזו ותורה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על איהצורך בסיכומים. אף על פי כן, כידוע, אין נוהגים כך לעולם, ודומה כי מי שיבקש לנהוג כך יהיה מן המתמיהים. הוא הדין, אגב, גם לעניין עדויות וחקירות ושאלת הצדדים אם כילו את ראיותיהם וטענותיהם – כל אלה אינם נוהגים בעת מתן פסק דין בהסכמה, אף שההוראות לגביהם לא החריגו פסק דין כזה. וכל כך למה? משום שברור לכול כי הללו מיותרים כשישנה הסכמה, ומשך מתפרשות התקנות לפי תכליתן כאילו החריגו פסק דין שכזה מהצורך בכל האמור.

הוא הדין והוא הטעם כשפסק הדין אומנם אינו ניתן בהסכמה, אך נשען הוא על בסיס עובדות מוסכמות או כאלה שבית הדין ראה בעיניו ואינו נזקק לגביהן לטענות וראיות – "לא תהא שמיעה גדולה מראייה", ככל שברור שהסיכומים – ויהיו הטענות שייטענו בהם אשר יהיו – לא יוכלו להשפיע על תוצאת פסק הדין, שכן לא יוכלו לשנות את העובדות המוסכמות או את אלה שבית הדין נוכח בהן בעיניו – אין חובה להגיש סיכומים.

נציין שבמקרה אחר (בג"ץ 5219/13) דחה בית המשפט העליון עתירה שהוגשה כנגד פסק דין של בית הדין הרבני האזורי בעילה שפסק הדין ניתן מבלי שבית הדין התיר לצדדים להגיש סיכומים. בית המשפט קבע שפגם בהליך שלא גרם שיקופחו זכויות מהותיות של העותר אינו מצדיק את ביטול פסק הדין.

לעת חיתום נתייחס לטענותיה של האישה כי ישנן עילות נוספות לחייב את האיש בגט – בגין אלימות פיזית ואלימות מילולית ובעילת מאיסות באתמלא מבוררת: טענות אלו אינן יכולות להישמע לראשונה בבית דיננו, לאחר שבית הדין האזורי שכתב את פסק הדין לא נסמך על נימוקים אלו.

סיכומם של דברים

האיש הגיש שני ערעורים על שני פסקי דין של בית הדין האזורי שנתנו בהפרש של כמה חודשים. בית הדין הגדול קיים דיון בשני הערעורים, עיין בחומר הרב שבתיקים כמפורט לעיל ונוכח שאף שנפלו פגמים בהליך שהתקיים בבית הדין האזורי, פסק הדין עצמו המחייב את האיש לגרש את האישה – נכון וקיים.

הערעורים נדחים.

אין צו להוצאות. כל צד יישא בהוצאותיו.

ניתן ביום כ"ב בטבת התשפ"ג (15.1.2023).

הרב עידו שחר

הרב מיכאל עמוס

הרב יצחק יוסף

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה